

INTELLIGENCE ȘI CULTURA DE SECURITATE

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ STUDENTEASCĂ
PROCEEDINGS

VOLUMUL 3
2024

Editura Academiei Naționale de Informații
„Mihai Viteazul”

REZILIENȚA ROMÂNILOR LA FAKE NEWS PE FONDUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA. O ANALIZĂ

Cristian HAIDĂU*

Abstract:

This study investigates the resilience of the Romanian population to manipulation through fake news, specifically in the context of the Russia-Ukraine war. The period from 2020 to 2030 seems to be one of the most challenging in recent times and can be characterized as a decade of crises. This decade, marked by numerous crises, including the invasion of Ukraine by Russia and various geopolitical tensions, has underscored the importance of investigating information warfare. This research explores the impact of strategic disinformation disseminated via social media, traditional media, and other communication channels.

The methodology involved a structured survey with 140 respondents, focusing on demographic data, primary sources of information, and binary classification of 60 news items as true or false. The survey revealed significant insights into how different demographic groups perceive and process information.

Key findings include the higher vulnerability of younger individuals and those primarily using social media to misinformation, contrasted with the greater resilience observed in older age groups and those who rely on traditional news websites and applications. The study emphasizes the critical role of information channels in shaping susceptibility to fake news.

The results highlight the need for coordinated efforts from authorities, educational institutions, and civil society to enhance media literacy and protect democratic values. The study provides a foundation for future research and practical measures to mitigate the effects of disinformation and strengthen the informational resilience of the population.

Keywords: *Ukraine war, social media, disinformation, manipulation, modeling, fake news.*

1. CONTEXT

Perioada 2020-2030 pare să fie una dintre cele mai dificile din ultima vreme și poate fi caracterizată drept un deceniu al crizelor (Dobrescu and Zeru 2024, 245), iar anul 2024 este crucial în primul rând

---

* 3rd year PhD student at THE NATIONAL UNIVERSITY OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION (SNSPA) Bucharest, e-mail: cristian.haidau.21@drd.snsa.ro

pentru democrațiile din Europa și restul țărilor occidentale. O serie de evenimente, precum invadarea Ucrainei de către Rusia, conflictul din Israel și Fâșia Gaza, atacurile teroriste orchestrate de grupuri precum rebelii Houthi din Yemen și Hezbollah din Liban, ("U.S. Targets IRGC, Houthi & Hezbollah Finances | The Iran Primer" 2024) sub coordonarea Iranului, și tensiunile crescânde dintre China și Taiwan, Japonia, Filipine, Vietnam, Malaezia și Indonezia, (Yamaguchi 2023) coincid cu alegerile din 64 de țări, inclusiv cu alegerile pentru Parlamentul European și cele din România. Aceste alegeri vor implica 49% din populația globului, făcând din 2024 un an electoral istoric. (Ewe 2023) Pe lângă aceste provocări, există 28 de zone de conflict sau cu tensiuni militare active în lume. ("Global Conflict Tracker | Council on Foreign Relations" 2024). Aceste circumstanțe creează o furtună perfectă care poate periclita stabilitatea la nivel global, cu riscul de a escalada situația către un al treilea război mondial, destabilizând astfel actualul echilibru internațional și afectând profund valorile democratice și occidentale.

Încă din 2013, Valeri Gherasimov, șeful Statului Major General al Forțelor Armate ale Federației Ruse, și-a exprimat opinia în jurnalul militar *Voenno-promyshlennyi kurier* că utilizarea strategică a informației în războiul cibernetic hibrid poate crea avantaje asimetrice care pot reduce eficiența combativă a adversarului prin destabilizare, fără a recurge la mijloace militare tradiționale (Stan 2017).

În prezent, dezinformarea ca parte din propaganda rusă nu mai este îndreptată doar spre Ucraina, ci este direcționată agresiv și spre Europa, SUA și restul țărilor NATO (Drugă 2022). Principala strategie este de a scădea sprijinul material occidental pentru Ucraina prin influențarea puternică a populațiilor din țările respective cu diverse narațiuni, cum ar fi: "Ucraina este măcinată de corupție și mare parte din ajutoare sunt vândute la negru", "doar SUA are de câștigat din acest conflict", și "contribuabilii europeni sunt singurii care suferă din cauza acestui conflict".

Această tactică face parte dintr-o campanie mai amplă de operații psihologice (PSYOPS), menite să acționeze ca multiplicatori de forță în campanii și operații, un aspect deosebit de important în confruntările hibride. Prin însămânțarea acestor idei în rândul populației, utilizând propaganda computațională ce exploatează prejudecățile noastre cognitive, autoritățile ruse speră să influențeze decizia de vot în favoarea unor partide așa-zise pacifiste, dar prietene cu Rusia, sau măcar să demobilizeze anumite grupuri ostile și să le determine să nu meargă la vot (Howard 2023, 14).

Operațiile psihologice sunt folosite pentru a influența percepțiile, atitudinile și comportamentul oamenilor, sprijinind astfel realizarea de obiective politice și militare. Aceste operații transmit informații către audiențele străine, având ca scop influențarea emoțiilor și motivațiilor persoanelor vizate, precum și comportamentul final al guvernelor, organizațiilor, grupurilor și indivizilor. Prin desfășurarea continuă, complexă, masivă și inteligentă a acestor operații, se urmărește afectarea moralului forțelor și populațiilor adverse (Mihalcea, Sîrbu, and Bogdan 2023, 76–77). În timp, operațiile psihologice pot modela oamenii astfel încât aceștia să ajungă să recepționeze, să accepte și să înțeleagă doar informațiile pentru care au fost pregătiți.

Sancțiunile occidentale aplicate Rusiei i-au forțat pe aceștia să-și regândească strategia de dezinformare, concentrându-și eforturile către canalele de comunicare private, internaționale și foarte puțin reglementate, precum rețelele sociale (Digital Forensic Research Lab 2024).

Războiul din Ucraina a fost numit „primul război TikTok din lume” (Brown 2022). Această denumire se datorează suprapunerii sale cu evoluția rapidă a tehnologiilor de comunicație, cum ar fi smartphone-urile și extinderea masivă a accesului la internet prin diverse infrastructuri, inclusiv fibră optică, relee GSM și sateliți de comunicații precum Starlink. În același timp, dezvoltarea și popularizarea rețelelor sociale au jucat un rol crucial, facilitând răspândirea rapidă a informațiilor și a dezinformării. Această combinație de factori a permis ca imagini și videoclipuri de pe frontul din Ucraina să fie distribuite instantaneu și pe scară largă, influențând percepția publicului global. O cercetare recentă a descoperit că noii utilizatori de TikTok sunt expuși la dezinformare în maxim 40 de minute de la aderare (Cadier, Labbe, and Padovese 2022). Dacă în trecut se spunea că „o poză face cât o mie de cuvinte”, acum putem spune că un video poate avea impact mai mare decât un milion de cuvinte (Mariș 2024).

În acest context, este important să reținem că, așa cum spunea Winston Churchill: „Cine stăpânește informația, stăpânește lumea” (expresie care parafrazează ideile sale despre puterea informației și a comunicării, fără să fie atribuită oficial) (Stan 2017).

2. JUSTIFICAREA SONDAJULUI

Sun Tzu surprindea, în tratatul „Arta războiului”, o realitate atemporală: „suprema excelență nu este a te lupta și a fi victorios în toate bătăliile tale; suprema excelență constă în a înfrânge fără luptă rezistența dușmanului.” În mod similar, hoardele mongole din secolul al XIII-lea

răspândeau intenționat zvonuri despre atrocitățile comise asupra orașelor care nu se predau, sperându-i pe locuitorii orașelor ce urmau să fie atacate și astfel convingând multe dintre orașe să renunțe la orice împotrivire (Roman 2024).

Revenind la zilele noastre, metodele de manipulare s-au adaptat noilor realități sociale și tehnologice. Acum, cea mai valoroasă resursă într-o democrație este atenția oamenilor (Strittmatter 2024, 45). Într-o eră a tehnologiei și a conectivității, în care 94% dintre românii din mediul urban și 83% din cei din mediul rural au acces la internet, (Sescu 2024), iar 67,4% din totalul populației are conturi pe rețele sociale ("Digital 2024: România" 2024), acest câmp tactic devine o oportunitate extraordinară pentru cei cu interese geopolitice și militare.

Conducerile autoritare și țările agresoare susțin mișcările extremiste și populiste din țările democratice și încurajează revendicările teritoriale istorice, pentru a le submina din interior, pentru a polariza populația și a însămânța discordie și chiar ură între națiuni, minorități etnice și clase sociale, slăbind astfel solidaritatea acestora. Dacă țările occidentale sunt dezbinat, agresorii devin mai puternici și pot continua să întrețină sau să declanșeze noi conflicte teritoriale. Noua formă de conflict este una hibridă, combinând elementele clasice cinetice cu abordări psihologice din ce în ce mai sofisticate, axate pe manipularea minților oamenilor. Agresorii exploatează slăbiciunile valorilor principale ale democrației, libertatea de exprimare și egalitatea votului, pentru a le submina și a le slăbi.

Pentru populația adultă din România, conflictul armat din Ucraina reprezintă o situație nouă, din cauza gravității, complexității și riscului de escaladare care ar putea afecta direct țara. Din punct de vedere psihologic, această situație creează incertitudine și teamă, afectând vizibil calitatea vieții (Mărcău et al. 2022).

În această conjunctură, este de o importanță crucială ca atât autoritățile, cât și cetățenii să înțeleagă riscurile la care suntem expuși și importanța conștientizării și combaterii manipulării și propagandei. Mașinăriile de război psihologic sunt construite pe fundamentele teoriei psihologiei umane, utilizând felurite tehnici de persuasiune ce accesează sentimentele și preconcepțiile oamenilor (Ene 2020). Ele exploatează, de exemplu, emoția, care de cele mai multe ori are o putere mult mai mare decât faptele sau logica (Mariș 2024, 253) și, în plus, utilizează noile tehnologii, precum inteligența artificială, cu noile ei creații ca deep fake și beneficiile uriașe ale big data ce ajută la profilarea și înțelegerea exactă a comportamentelor umane.

Mediul comunicațional extrem de rapid și eficient, precum rețelele sociale, oferă o platformă ideală pentru propagarea mesajelor manipulative. Aceste mesaje vin val după val, afectând deciziile și percepțiile oamenilor înainte ca autoritățile sau canalele de comunicare să poată interveni. Tehnologia și societatea se modelează și se influențează reciproc (Niculescu-Dincă 2024, 20), iar acest fenomen poate influența inclusiv deciziile în procesele electorale. Principala tehnică a controlului minții este bombardarea neîncetată cu mesaje. Astfel, tacticile de obosire înfrâng și ultima rezistență a psihicului și raționalului, determinând pierderea curiozității și a rezistenței. În cele din urmă, se distruge voința și capacitatea de opunere în fața acestui flux constant de dezinformare (Strittmatter 2024, 61).

În ziua de azi, oamenii rareori mai caută activ informații și știri; în schimb, aceste informații îi urmăresc datorită specificului de funcționare al internetului și al algoritmilor rețelelor sociale. Scopul final al algoritmilor platformelor sociale este de a menține atenția utilizatorilor concentrată pe platformele digitale, fidelizându-i constant prin condiționare operantă (Murtoff 2024). Acest model de afaceri monetizează engagementul nostru în mediul digital și nu este neutru, exploatănd biasurile noastre cognitive. (Bârgăoanu 2024, 178) Cercetătorii de la Universitatea Princeton din SUA au descoperit, în urma unui studiu, că materialele false, datorită caracterului lor senzational, a subiectelor controversate abordate și a atractivității ambalării, aveau un timp de expunere mediu de 64 de secunde în ochii internautului. În contrast, materialele cu conținut veridic aveau un timp de expunere mediu de doar 42 de secunde (Gheorghe 2020).

Bombardamentul informațional determină scurtăturile mentale să devină un mecanism de supraviețuire al psihicului, prin care oamenii gestionează și organizează cantitatea uriașă și continuă de conținut și stimuli. Supra-abundența de informații creează anxietate și predispune la utilizarea scurtăturilor mentale. Popularitatea unui anumit conținut este eronat asimilată cu acuratețea acestuia, iar familiarizarea cu un anumit conținut se realizează prin expunere repetată, motiv pentru care postările virale creează o falsă impresie de credibilitate (Bârgăoanu 2024, 188).

Este crucial să existe conștientizarea acestor amenințări și înțelegerea modului în care funcționează aceste mecanisme. Prin înțelegerea modului în care oamenii sunt bombardati cu informații și cum algoritmii exploatează biasurile cognitive, se pot dezvolta strategii eficiente pentru a contracara aceste influențe negative. Educația media și

dezvoltarea gândirii critice sunt esențiale pentru a proteja integritatea informațională și a menține sănătatea democrației.

În plus, este necesară adaptarea rapidă pentru a contracara subminarea încrederii în instituțiile publice și mass-media. Criza de încredere este foarte periculoasă, deoarece încrederea este poate cel mai important liant al vieții sociale și politice. Când aceasta se zdruncină, apare riscul ca cetățenii să nu mai fie receptivi și solidari cu eforturile autorităților de rezolvare a crizelor, privindu-le pasiv și sceptic (Dobrescu and Zeru 2024, 246).

Eforturile de combatere a dezinformării trebuie să includă colaborarea între guverne, organizații non-guvernamentale și sectorul privat pentru a dezvolta soluții inovatoare și durabile. O abordare coordonată și informată este esențială pentru protejarea societății occidentale și a valorilor democratice de efectele negative ale dezinformării și manipulării. În fața amenințărilor tot mai sofisticate, este vital să dezvoltăm politici și strategii eficiente pentru a contracara acest fenomen.

Concentrarea pe identificarea și implementarea unor soluții practice este crucială pentru protejarea publicului împotriva manipulării și propagandei. Acest sondaj poate oferi date importante pentru orientarea acestor eforturi.

Pentru a lua măsuri eficiente împotriva manipulării prin știri false, este crucial să vedem capacitatea de reziliență a oamenilor în fața acestora, iar acest sondaj prezintă situația dintr-o anumită perspectivă experimentală și ajută, alături de alte cercetări, la înțelegerea fenomenului și demonstrează necesitatea implementării unor măsuri reale și eficiente împotriva manipulării, într-un mod organizat și coordonat. Rezultatele studiului sunt un semnal pentru toți factorii de decizie din țară, dar și pentru publicul larg.

3. METODOLOGIA

Scopul acestui sondaj experimental este de a descoperi reziliența populației românești la manipularea prin știri false, în contextul conflictului armat din Ucraina. Studiul a pus accentul pe exercitarea abilităților de depistare și clasificare a unui număr de 60 de știri ca fiind adevărate sau false. Metodologia adoptată implică utilizarea unui sondaj de opinie structurat pentru a colecta date demografice, sursa principală de informare și percepțiile respondenților asupra unor întrebări formulate ca știri de pe social media, cu răspunsuri binare (adevărat sau fals). Această abordare permite o analiză detaliată a factorilor care

influențează susceptibilitatea la dezinformare și oferă o bază solidă pentru dezvoltarea de strategii de contracarare eficiente.

Am ales o abordare cantitativă pentru acest studiu deoarece doresc să obțin date măsurabile și obiective privind reziliența populației românești la manipularea prin știri false. Metoda cantitativă îmi permite să colectez și să analizez un volum mare de date, asigurând astfel reprezentativitatea și generalizarea rezultatelor. Aceasta îmi permite să aplic metode statistice pentru identificarea tendințelor și tiparelor în răspunsurile respondenților. Prin utilizarea unui sondaj structurat, asigur consistența și repetabilitatea măsurătorilor, sporind fiabilitatea rezultatelor.

Inițial, am dorit să acopăr toate segmentele demografice pentru acest sondaj. Cu toate acestea, din cauza dificultăților întâmpinate în obținerea unui număr suficient de chestionare completate pentru toate segmentele demografice, am reușit totuși să obțin rezultate relevante pentru persoanele din mediul urban, de ambele sexe, cu studii medii și superioare și cu vârsta cuprinsă între 31 și 50 de ani. Acest eșantion reflectă parțial populația țintă, concentrându-se pe un segment specific care oferă totuși informații valoroase pentru analiza rezilienței la manipularea prin știri false.

Pentru colectarea datelor, am utilizat o metodă de eșantionare de conveniență, însă am făcut eforturi deliberate pentru a asigura reprezentativitatea pe segmentele demografice, încercând să obțin un minim de 25 de chestionare completate pentru fiecare segment demografic. Studiile anterioare consideră acest număr suficient, iar în evoluția completării chestionarelor am observat că rezultatele se stabilizează în jurul celui de-al 25-lea chestionar. Această abordare mi-a permis să colectez date relevante din diverse categorii demografice, asigurând o bază solidă pentru analiza rezilienței populației la manipularea prin știri false.

Eșantionul pentru acest studiu a fost compus din 141 de respondenți din diverse segmente demografice. Deși inițial am vizat obținerea a cel puțin 25 de chestionare completate pentru fiecare segment demografic, acest obiectiv nu a fost atins în toate cazurile. Astfel, unele segmente, cum ar fi cel al persoanelor cu studii gimnaziale, a fost slab reprezentat, cu doar 3 chestionare completate. Cu toate acestea, am obținut rezultate relevante pentru persoanele din mediul urban, de ambele sexe, cu studii medii și superioare și cu vârsta cuprinsă între 31 și 50 de ani. Acest segment specific oferă informații valoroase pentru analiza rezilienței la manipularea prin știri false, asigurând în același timp o bază suficientă pentru interpretarea rezultatelor.

Chestionarul a fost compus din 4 întrebări demografice simplificate: vârsta (≤ 30 , 31-50, ≥ 51), genul (masculin, feminin, nu răspund), nivelul de educație (gimnazial, liceal, superior) și locul de reședință (urban, rural). A urmat o întrebare despre principala sursă de informare: rețele sociale, site-uri și aplicații de știri, televiziune, radio. Ulterior, respondenții au răspuns la 60 de întrebări sub formă de știri, compuse din titlu și fotografie, pe care trebuiau să le clasifice binar ca adevărate sau false.

Am decis să folosesc această structură deoarece, conform cercetărilor precedente (Star 2024), oamenii au început să tragă concluzii pripite și să distribuie știri doar pe baza titlului și a imaginii, fără a citi conținutul integral. Verificarea sursei este și mai îngrijorătoare. Astfel, am considerat această structură relevantă și viabilă, fiind realizabilă în condiții rezonabile.

Întrebările au fost ordonate aleatoriu, ținând totuși cont de gradul de dificultate, începând cu întrebările mai greu de clasificat și continuând cu cele mai simple. Aceasta pentru a compensa oboseala mentală a respondenților și diminuarea capacităților de concentrare, analiză și atenție.

De asemenea, am încercat să realizez un chestionar cu un timp de rezolvare de maxim 15 minute. Declarațiile ulterioare ale câtorva respondenți aleși aleatoriu au relevat un timp mediu de completare cuprins între 10 și 15 minute. Am structurat chestionarul astfel pentru a nu fi prea lung și a vicia rezultatul din cauza oboselii, plictisului sau chiar abandonului, dar și pentru a include suficiente știri de încadrat binar, obținând astfel un rezultat relevant. Pentru a încuraja completarea integrală a chestionarului de către respondenți, aceștia au fost informați că la final vor putea vizualiza scorul obținut. Această abordare a fost implementată pentru a spori rata de răspunsuri complete, oferind o recompensă imediată sub forma feedback-ului asupra performanței individuale (Wisniewski, Zierer, and Hattie 2020).

Cele 60 de știri au fost împărțite egal între false și adevărate pentru a obține rezultate echilibrate. Cele 30 de știri adevărate au fost luate din surse sigure și verificate, iar știrile false au fost create folosind diverse teorii ale conspirației sau evenimente și imagini din trecut, cum ar fi cel de-al Doilea Război Mondial. Știrile false au fost construite astfel încât să includă cel puțin două elemente care să semnaleze falsitatea acestora, ajutând ușor respondenții în identificarea corectă a acestora.

Pentru colectarea datelor, am folosit un chestionar online, creat pe platforma Google Forms. Nu am cerut autentificarea sau completarea datelor personale la accesarea chestionarului, deoarece nu le-am

considerat necesare în studiu și am dorit să obțin răspunsuri cât mai sincere de la respondenți. Distribuirea linkului pentru completarea chestionarului a fost realizată personal în bula mea extinsă de prieteni și cunoscuți, prin trimiterea individuală pe WhatsApp și Facebook Messenger. Această metodă a fost aleasă pentru a responsabiliza respondenții și pentru a minimiza riscul de completări neautentice sau intenționat eronate.

Am decis să nu las chestionarul accesibil publicului larg și să nu îl distribui pe grupuri de Facebook sau WhatsApp, deoarece am considerat că există posibilitatea completării neglijente sau chiar intenționat eronate, ceea ce ar putea vicia rezultatele obținute.

Pentru analiza datelor, am utilizat graficele și rezultatele generate automat de platforma Google Forms. Aceste instrumente au oferit o bază clară pentru interpretarea datelor, permițând o examinare detaliată a tendințelor și pattern-urilor din răspunsurile respondenților.

În cadrul acestui studiu, am respectat toate principiile etice relevante pentru cercetarea socială. Confidențialitatea a fost asigurată prin faptul că nu am cerut autentificarea sau completarea datelor personale la accesarea chestionarului, protejând astfel anonimatul respondenților.

Consimțământul informat a fost obținut prin informarea respondenților despre scopul cercetării și utilizarea datelor colectate, participarea fiind voluntară.

Integritatea datelor a fost menținută prin evitarea distribuirii chestionarului pe platforme publice, prevenind completările neautentice sau intenționat eronate.

În ciuda eforturilor de a asigura un eșantion reprezentativ și date fiabile, acest studiu are câteva limitări metodologice care trebuie menționate. În primul rând, distribuirea chestionarului prin rețeaua personală de prieteni și cunoscuți poate introduce un anumit grad de bias, deoarece respondenții ar putea avea caracteristici similare și ar putea împărtăși opinii comune. De asemenea, faptul că anumite segmente demografice, cum ar fi persoanele cu studii gimnaziale, au fost slab reprezentate, limitează generalizarea rezultatelor pentru întreaga populație.

Utilizarea Google Forms pentru colectarea și analiza datelor, deși eficientă și convenabilă, poate avea limitări în ceea ce privește complexitatea analizei statistice comparativ cu software-uri specializate cum ar fi SPSS. În plus, structura chestionarului, deși bine gândită pentru a minimiza oboseala respondenților, nu poate elimina complet influența oboselii sau a lipsei de concentrare, mai ales spre sfârșitul completării.

Aceste limitări sugerează necesitatea unor studii viitoare care să includă eșantioane mai diverse și metode de colectare a datelor mai variate, pentru a confirma și extinde rezultatele obținute în acest studiu.

Chestionarul utilizat în această cercetare a fost elaborat pe baza realităților și informațiilor disponibile la începutul anului 2024. Este important de menționat că, datorită evoluțiilor constante în conflictul din Ucraina, precum și schimbărilor sociale, politice și tehnologice, unele întrebări și informații incluse în chestionar ar putea să își piardă relevanța sau acuratețea în timp. Prin urmare, deși rezultatele obținute sunt relevante în contextul actual, pe viitor ar putea fi necesară revizuirea și actualizarea întrebărilor pentru a reflecta noile realități.

Link chestionar Google Forms

<https://forms.gle/VY3kJue9BqAgqTj37>

4. EXEMPLE DE ÎNTREBARI/ȘTIRI DIN CHESTIONAR

Armata ucraineană a construit drone terestre de luptă.

GRU, Direcția Principală de Informații a Rusiei a transferat din Africa pe frontul din Ucraina o unitate prototip de poluare fonică.

Putin a fost surprins în rezervația naturală Krasnoyarsk cu ursul pe care l-a crescut de mic la casa lui de vacanță din zonă.

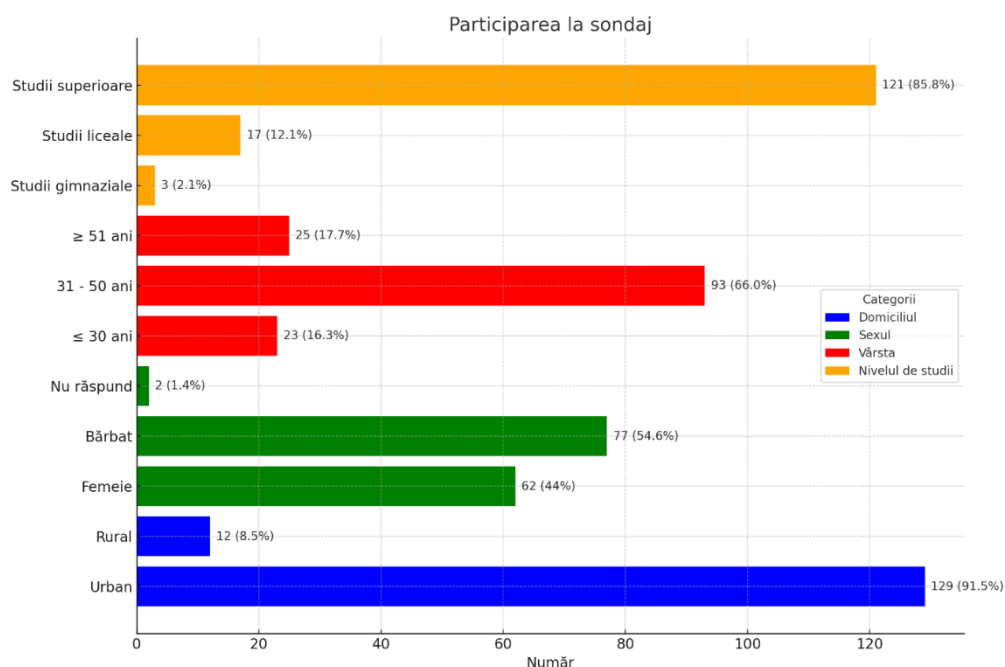

Ucraina a recunoscut Kurilele de Sud drept „teritoriu al Japoniei ocupat de Rusia”. Acestea au fost luate de URSS în 1945.

5. PARTICIPAREA LA SONDAJ

Tabelul nr.1: Participarea la sondaj în funcție de domiciliu, vârstă, sex, studii.

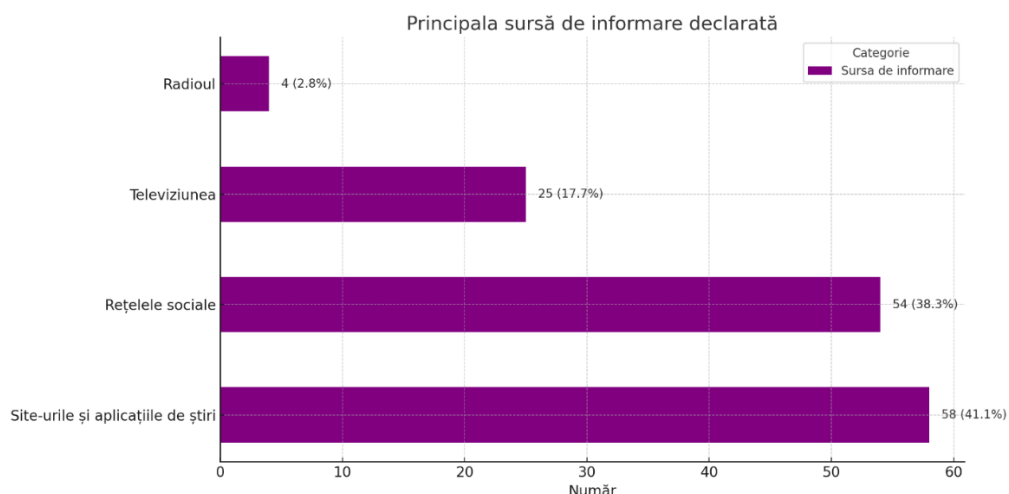

În cadrul sondajului realizat, participarea a fost analizată pe baza mai multor criterii demografice. În ceea ce privește genul, au participat 62 de femei (44%), 77 de bărbați (54.6%) și 2 persoane care nu au dorit să răspundă (1.4%). În funcție de mediul de domiciliu, majoritatea respondenților provin din mediul urban, cu 129 de persoane (91.5%), în timp ce doar 12 persoane (8.5%) locuiesc în mediul rural.

Analizând nivelul de studii al participanților, s-a constatat că 3 persoane (2.1%) au studii gimnaziale, 17 persoane (12.1%) au studii liceale, iar 121 de persoane (85.8%) au studii superioare. În funcție de vârstă, distribuția respondenților este următoarea: 23 de persoane (16.3%) au vârsta $\leq$ cu 30 de ani, 93 de persoane (66.0%) se încadrează în intervalul 31-50 de ani, iar 25 de persoane (17.7%) au vârsta $\geq$ cu 51 de ani.

PRINCIPALA SURSĂ DE INFORMARE

Tabelul nr. 2: Principala sursă de informare declarată.

După cum se poate vedea din graficul de mai sus, 79,4% dintre respondenți se informează în primul rând din mediul online, ceea ce reflectă tendințele actuale de consum de informație. Dintre aceștia, 38,3% folosesc rețelele sociale și 41,1% preferă site-urile și aplicațiile de știri. Doar 17,7% dintre respondenți se informează prin televiziune și 2,8% prin radio. Acest lucru este de înțeles, deoarece mediul online oferă o gamă largă și variată de surse de informații, care sunt accesibile cu ușurință și disponibile la un click distanță.

Pentru tineri, procentul celor care se informează din mediul online este și mai mare, mulți dintre aceștia renunțând complet la televizor sau utilizând doar aplicațiile de streaming video, cum ar fi Netflix, Prime, Disney+. Mediul online le permite utilizatorilor să personalizeze experiența de informare, selectând sursele și subiectele relevante pentru ei. Această abordare individualizată este atrăgătoare și poate explica preferința pentru mediul online în detrimentul altor medii tradiționale.

Această tendință indică faptul că viitorul informării este categoric al online-ului. În consecință, este necesar ca autoritățile și factorii de decizie să ia măsuri adecvate pentru a reglementa mediul online și pentru a promova alfabetizarea media. Educația în recunoașterea și diferențierea știrilor false de cele adevărate, dezvoltarea gândirii critice și analitice sunt esențiale pentru a proteja publicul de dezinformare.

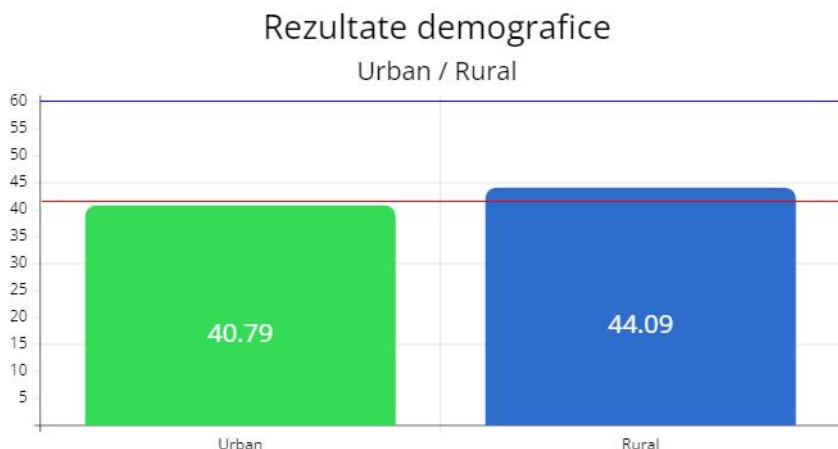
Este evident că mediul online joacă un rol esențial în modul în care oamenii se informează, oferind acces rapid și personalizat la

informație. Totuși, această predominanță a mediului online în consumul de informații necesită o atenție sporită în ceea ce privește reglementările și măsurile de protecție împotriva dezinformării, pentru a asigura o informare corectă și obiectivă a publicului larg.

6. REZULTATE ȘI INTERPRETĂRI

Media punctajului general obținut este de 41 din 60, însemnând 68%, în condițiile în care predominant au completat persoane cu studii superioare, din mediul urban, este îngrijorătoare dacă mă gândesc la întreaga populație. Într-un context în care scorul minim înregistrat la identificarea corectă a știrilor a fost de 28, iar cel maxim de 57, distribuția rezultatelor sugerează o variabilitate semnificativă a capacității de a distinge între știri adevărate și false. Mă aștept ca, extinzând cercetarea spre mediul rural și studii inferioare, media punctajului să scadă sub 40, ceea ce ar trebui să tragă un semnal de alarmă autorităților și să le determine să conștientizeze necesitatea luării unor măsuri urgente atât în ceea ce privește reglementările mediului online, cât și în promovarea alfabetizării media și în antrenamentul oamenilor în identificarea și diferențierea știrilor false de cele adevărate. Recunoașterea tiparelor de dezinformare și dezvoltarea gândirii critice și analitice devin esențiale în acest context pentru a reduce vulnerabilitatea publicului la manipulare. Este imperativ să se dezvolte programe educaționale eficiente și campanii de conștientizare pentru a aborda aceste provocări și a întări reziliența informațională a populației.

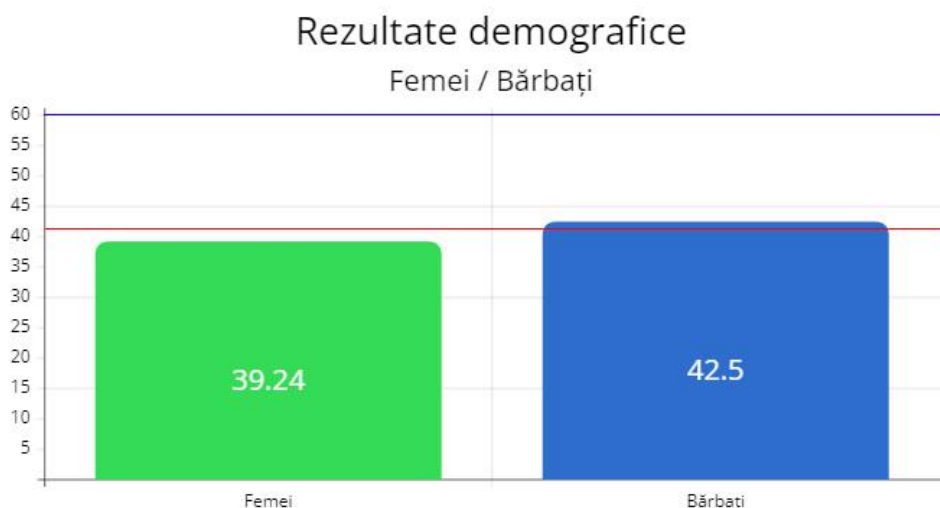
Tabelul nr.3: Identificarea corectă a știrilor în funcție de domiciliu.
Urban / Rural

Acest rezultat, deși poate părea contraintuitiv, poate fi influențat de mai mulți factori în situația actuală. În primul rând, respondenții din mediul rural care au completat chestionarul sunt, în mare parte, persoane cu studii superioare, ceea ce poate contribui la o capacitate mai bună de discernământ și analiză critică a informațiilor. În al doilea rând, ponderea celor care își iau informațiile de la televizor, un mediu mult mai reglementat decât online-ul, este semnificativ mai mare în mediul rural (36%) comparativ cu mediul urban (16%).

Deși aceste rezultate sunt interesante, ele trebuie interpretate cu prudență din cauza numărului mic, de doar 12 chestionare completate de respondenți din mediul rural. Pentru a obține concluzii mai solide, este necesar un eșantion mai mare și mai diversificat din mediul rural.

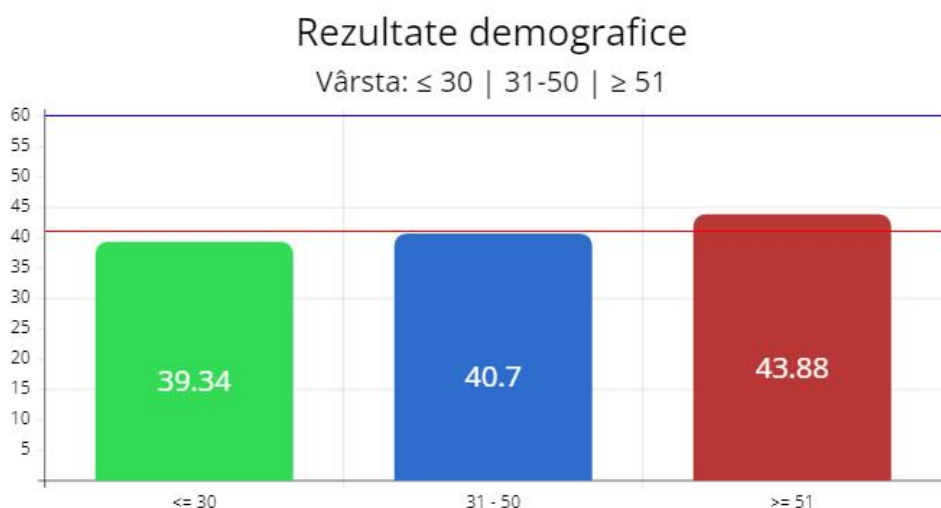
Tabelul nr.4: Identificarea corectă a știrilor în funcție de sex.
Femei / Bărbați

Diferența observată în această categorie demografică poate fi explicată prin faptul că tema chestionarului se concentrează pe un conflict militar, un subiect care captează mai mult interesul bărbaților. Studiile (Campbell and Winters 2008) arată că bărbații sunt mai interesați și predispuși să se implice în discuții politice și militare, ceea ce poate influența gradul lor de informare și capacitatea de a distinge între știrile adevărate și cele false pe această categorie de subiecte. Un interes sporit într-un subiect specific stimulează căutarea și acumularea de informații și cunoștințe mai aprofundate. Aceste cunoștințe permit o

înțelegere detaliată a domeniului și îmbunătățesc abilitățile de analiză a informațiilor și gândirea critică. Persoanele bine informate sunt mai capabile să recunoască inconsistențele, exagerările sau falsitățile dintr-o poveste. (Amazeen 2024) De exemplu, cineva care cunoaște bine contextul geopolitic și istoric al unui conflict va fi mai puțin susceptibil să fie păcălit de știri false care contrazic faptele cunoscute.

Tabelul nr.5: Identificarea corectă a știrilor în funcție de vârstă.
≤30 | 31-50 | ≥51

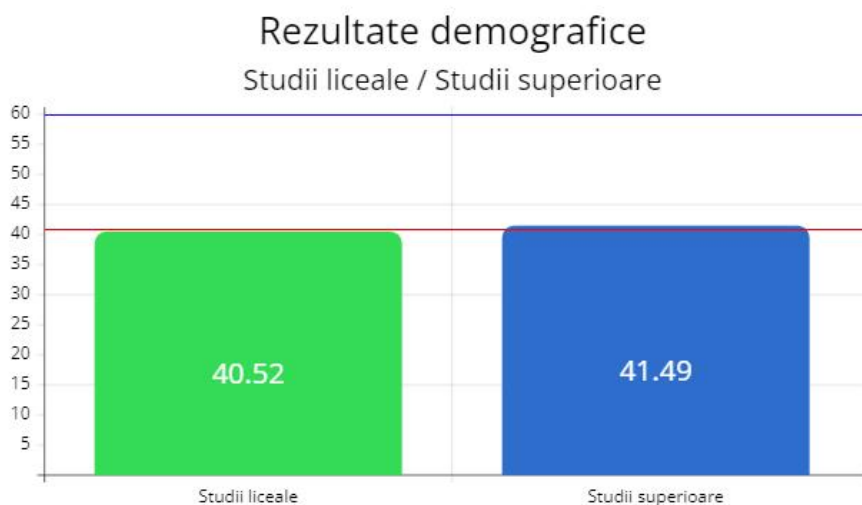
Aceste rezultate ar putea fi interpretate și astfel: tinerii stau preponderent în mediul online, care este cel mai slab reglementat și controlat mediu informațional, fiind totodată și principalul câmp tactic de desfășurare a campaniilor de dezinformare și manipulare. Bombardamentul informațional constant face ca tinerii să devină mai superficiali în analiza informațiilor de pe internet. În plus, lipsa de experiență de viață și o cultură generală mai restrânsă contribuie la punctajul mai scăzut obținut de această grupă de vârstă. Acești factori, cunoscuți de manipulatori, fac din tineri ținta perfectă a campaniilor de influențare și modelare, mai ales că mulți dintre ei sunt eligibili pentru vot sau vor fi în curând.

Respondenții cu vârsta de peste 51 de ani au obținut cel mai mare scor, ceea ce poate fi atribuit experienței lor de viață mai vaste, unui nivel de cultură generală mai ridicat, unei gândiri mai critice și analitice, precum și faptului că se informează mai mult din surse sigure. Acești

factori contribuie la o reziliență mai mare la dezinformare în rândul persoanelor mai în vârstă.

Segmentul de vârstă din mijloc, cuprins între 31 și 50 de ani, a obținut un punctaj intermediar, reflectând faptul că aceștia împărtășesc atribute din ambele categorii de vârstă. Au atât acces la mediul online, cât și o anumită experiență de viață și cultură generală, ceea ce le permite să reziste mai bine la dezinformare comparativ cu tinerii, dar nu la fel de bine ca persoanele mai în vârstă

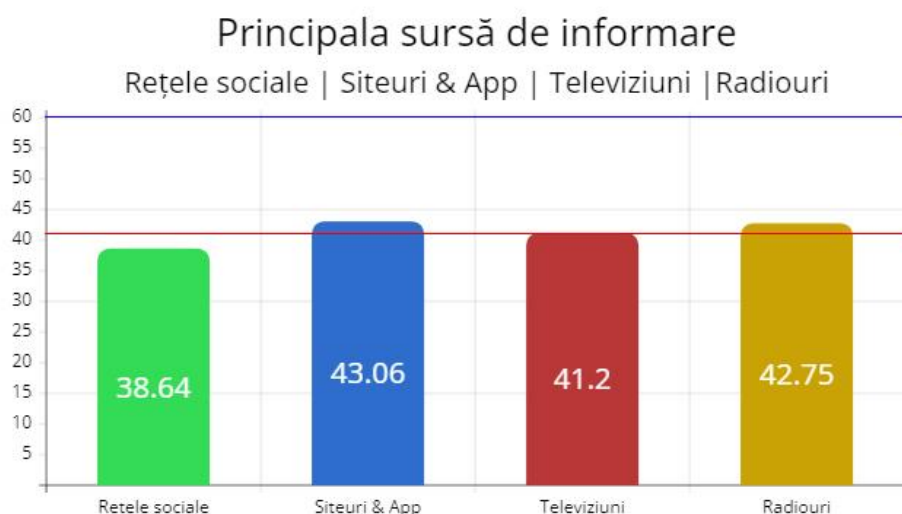
Tabelul nr.6: Identificarea corectă a știrilor în funcție de studii.
Medii / Superioare.

Diferența dintre cei cu studii superioare și cei cu studii liceale ar putea fi explicată prin faptul că educația superioară oferă oportunități de expunere la diverse perspective și discipline, crescând nivelul de conștientizare și înțelegere a subiectelor complexe și controversate. Această expunere contribuie la dezvoltarea unui spirit critic și la capacitatea de a evalua în mod adecvat informațiile.

Persoanele cu studii superioare pot avea abilități mai dezvoltate de analiză și gândire critică, ceea ce le permite să navigheze mai eficient prin fluxul de informații și să reziste mai bine la manipulare. Acești factori subliniază importanța educației în formarea unei reziliențe puternice la dezinformare.

Tabelul nr.7: Identificarea corectă a știrilor în funcție de principala sursă de informare.

Rezultatele indică faptul că respondenții care se informează în principal de pe site-uri și aplicații de știri au obținut scorurile cele mai mari (43,06), sugerând o reziliență mai mare la fake news comparativ cu cei care folosesc alte surse de informare. Aceste site-uri și aplicații de știri sunt preponderent vechea presă, formată din jurnaliști cu experiență care au trecut în mediul digital actual și respectă o conduită și deontologie jurnalistică. Aceasta poate fi explicată prin faptul că site-urile și aplicațiile de știri tind să ofere informații mai verificate și structurate, contribuind la o mai bună înțelegere și discernământ al utilizatorilor.

În schimb, cei care se bazează pe rețelele sociale au obținut cel mai scăzut scor (38,64), ceea ce sugerează o vulnerabilitate mai mare la dezinformare. Rețelele sociale sunt adesea criticate pentru răspândirea rapidă a informațiilor neverificate și a știrilor false, devenind un câmp tactic de operațiuni psihologice de manipulare. Aceasta afectează capacitatea utilizatorilor de a distinge între informațiile corecte și cele false.

Respondenții care se informează prin televiziune și radio au obținut scoruri medii (41,2 și 42,75), indicând o reziliență moderată. Televiziunea și radioul oferă, de obicei, informații verificate, dar nu permit același nivel de interactivitate și personalizare ca mediul online.

Aceste rezultate subliniază importanța sursei de informare în formarea capacității de a rezista la dezinformare și necesitatea de a promova surse de informare mai sigure și de a educa publicul în privința identificării știrilor false.

Probabil cel mai interesant rezultat al sondajului este faptul că primele 10 știri încadrate greșit sunt reale. Acest fapt poate genera multiple teorii, discuții și dezbateri. Personal, am următoarele explicații. Bombardamentul informațional obosește, slăbește și în final doboară scutul mental de protecție critic și analitic al oamenilor. Astfel, aceștia ajung să funcționeze pe pilot automat, bazându-se pe biasuri cognitive și emoționale, utilizând o gândire rapidă și superficială bazată pe raționamente simplificate sau generalizări excesive.

Acest fenomen ar putea duce la încadrarea greșită a informațiilor, în special în cazul unor informații complexe. În plus, știind că este vorba despre un test cu încadrare de știri false, apare tendința psihologică cunoscută sub numele de „efectul de confirmare”. Acest efect poate influența modul în care oamenii interpretează și răspund la informații, în special atunci când acestea sunt prezentate într-un context care sugerează că ar putea fi false. Mai mult, dacă oamenii au fost expuși anterior unor informații false, aceștia ar putea fi mai predispuși să identifice greșit și alte informații similare în viitor. De asemenea, poate exista o anumită reticență sau teamă de a încadra o știre falsă ca fiind adevărată, din preocuparea de a nu face o greșală sau de a nu fi percepuți negativ. În această situație, oamenii ar putea fi mai precauți în încadrarea știrilor, preferând să le clasifice ca false în caz de incertitudine, pentru a evita riscul de a face o greșală jenantă chiar dacă testul a fost anunțat ca fiind anonim. În general, oamenii consideră că este mai acceptabil să încadrezi o întrebare adevărată la falsă decât una falsă la adevărată.

Concluzii

Din cercetare am descoperit că este mai importantă sursa predominantă de informare decât nivelul studiilor. Dacă între cei cu studii medii și cei cu studii superioare diferența a fost de doar 2,3%, diferența dintre cei care se informează preponderent din social media și cei care se informează de pe aplicații și site-uri de știri este mult mai mare, fiind de 11,4%. Din această descoperire trag concluzia că, dacă se dorește luarea unor măsuri eficiente și cu impact rapid, trebuie acționat în primul rând asupra sursei de informare. Chiar dacă este de dorit să avem o

îmbunătățire a nivelului de școlarizare, din păcate, aceasta se face greu, iar rezultatele se văd după mulți ani. De asemenea, trebuie menționat că poate reprezenta o capcană faptul că oamenii se informează preponderent din aplicații și site-uri de știri, deoarece s-a observat în trecut că în preajma alegerilor au apărut foarte multe site-uri de știri clona, care imitau numele și designul altor site-uri de știri cu notorietate și diseminau materiale manipulative. Autoritățile trebuie să monitorizeze în permanență mediul online și să acționeze prompt când astfel de site-uri apar.

Aceste tendințe reflectă o problemă profundă a modului în care publicul larg procesează informațiile în era digitală. Pe lângă riscul mare de a fi manipulat și modelat într-o anumită direcție, există și riscul ca toate informațiile să fie respinse și să se piardă încrederea în orice sursă de informație, devenind astfel și mai vulnerabil la influențare. Chiar dacă se încearcă evitarea știrilor de pe canalele clasice de diseminare, izolarea totală de informații este imposibilă, iar cele malițioase vor ajunge inevitabil prin alte canale de transmitere, cum ar fi între două filmulețe haioase pe TikTok. Este esențial să conștientizăm aceste riscuri și să dezvoltăm strategii eficiente de educație media și de promovare a gândirii critice echilibrate. Alfabetizarea media trebuie să devină o prioritate, începând cu școlile și continuând cu programe de formare continuă pentru adulți. Educația ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea abilităților de analiză critică, identificarea surselor de încredere și recunoașterea tehnicilor de manipulare.

De asemenea, este important ca autoritățile să ia măsuri pentru a reglementa mediul online, asigurând transparența și responsabilitatea platformelor de social media și a site-urilor și aplicațiilor de știri. Susținerea legislativă și financiară a inițiativelor de fact-checking și colaborarea cu organizații specializate în combaterea dezinformării sunt alte măsuri care ar putea contribui la reducerea impactului știrilor false.

În concluzie, rezultatele acestui sondaj arată nevoia de acțiune coordonată din partea autorităților, sistemului educațional și societății civile pentru a proteja publicul de efectele nocive ale dezinformării și pentru a promova o cultură a informării corecte și responsabile.

Bibliografie:

1. Amazeen, Michelle A. 2024. "The Misinformation Recognition and Response Model: An Emerging Theoretical Framework for Investigating Antecedents to and Consequences of Misinformation Recognition." *Human Communication Research* 50 (2): 218–29. <https://doi.org/10.1093/hcr/hqad040>.
2. Bârgăoanu, Alina. 2024. Ne-Pacea Informațională. Comunicare Media.
3. Brown, Sara. 2022. "In Russia-Ukraine War, Social Media Stokes Ingenuity, Disinformation | MIT Sloan." 2022. <https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/russia-ukraine-war-social-media-stokes-ingenuity-disinformation>.
4. Cadier, Alex, Chine Labbe, and Virginia Padovese. 2022. "WarTok: TikTok Is Feeding War Disinformation to New Users Within Minutes – Even If They Don't Search for Ukraine-Related Content." *NewsGuard* (blog). 2022. <https://www.newsguardtech.com/misinformation-monitor/march-2022>.
5. Campbell, Rosie, and Kristi Winters. 2008. "Understanding Men's and Women's Political Interests: Evidence from a Study of Gendered Political Attitudes." *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 18 (1): 53–74. <https://doi.org/10.1080/17457280701858623>.
6. "Digital 2024: România." 2024. Datareportal. 2024. <https://indd.adobe.com/view/de1aeb67-3733-4679-9ae8-6fd4fe4c3749?allowFullscreen=true&wmode=opaque>.
7. Digital Forensic Research Lab. 2024. "Undermining Ukraine: How Russia Widened Its Global Information War in 2023." *Atlantic Council* (blog). February 29, 2024. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/undermining-ukraine-how-russia-widened-its-global-information-war-in-2023/>.
8. Dobrescu, Paul, and Florin Zeru. 2024. Comunicarea Guvernamentală În România. Comunicare Media.
9. Drugă, Dana Ionela. 2022. "TEME DE PROPAGANDĂ RUSĂ ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA." *Impact Strategic* 4 (84–85): 81–95. <https://doi.org/10.53477/1842-810X-22-15>.
10. Ewe, Koh. 2023. "Elections Around the World in 2024." *TIME*. December 28, 2023. <https://time.com/6550920/world-elections-2024/>.
11. Gheorghe, Maria Marinela. 2020. "Fake news. Trecut, prezent și viitor." *Revista Intelligence* (blog). June 23, 2020. <https://intelligence.sri.ro/fake-news-trecut-prezent-si-viitor/>.
12. "Global Conflict Tracker | Council on Foreign Relations." 2024. *Global Conflict Tracker*. 2024. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker>.
13. Howard, Philip. 2023. Mașinăria de Minciuni. *Paralela 45*.
14. Mărcău, Flavius Cristian, Cătălin Peptan, Horațiu Tiberiu Gorun, Vlad Dumitru Băleanu, and Victor Gheorman. 2022. "Analysis of the Impact of the

Armed Conflict in Ukraine on the Population of Romania.” *Frontiers in Public Health* 10 (July). <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.964576>.

15. Mariș, Antonia. 2024. *Influence Made Simple*.

16. Mihalcea, Viorel-Cătălin, Gabriela-Elena Sîrbu, and Vasile Bogdan. 2023. *Fundamente Privind Amenințarea Hibridă Și Contracararea*. Centrul Tehnic-Editorial al Armatei.

17. Murtoff, Jennifer. 2024. “Operant Conditioning | Definition, History, Methods, & Facts | Britannica.” May 15, 2024. <https://www.britannica.com/science/operant-conditioning>.

18. Niculescu-Dincă, Vald. 2024. *Cum Îi Mai Supraveghem Pe Cei Care Ne Supraveghează*. Tritonic.

19. Roman, Dan. 2024. “Internetul, teatru de război. Militarizarea informației.” *Revista Intelligence* (blog). June 6, 2024. <https://intelligence.sri.ro/internetul-teatru-de-razboi-militarizarea-informatiei/>.

20. Sescu, Marius. 2024. “România digitală în 2024.” Marius Sescu (blog). February 28, 2024. <https://mariussescu.ro/romania-digitala-2024/>.

21. Stan, Corina Georgiana. 2017. “Dezinformarea rusă - un război al cuvintelor.” *Revista Intelligence* (blog). October 24, 2017. <https://intelligence.sri.ro/dezinformarea-rusa-un-razboi-al-cuvintelor/>.

22. Star, Katharina. 2024. “Why Do People Jump to Conclusions?” *Verywell Mind*. March 20, 2024. <https://www.verywellmind.com/jumping-to-conclusions-2584181>.

23. Strittmatter, Kai. 2024. *Noua Dictatură. Supravegherea Digitală. Humanitas*.

24. “U.S. Targets IRGC, Houthi & Hezbollah Finances | The Iran Primer.” 2024. March 26, 2024. <https://iranprimer.usip.org/blog/2024/mar/26/us-targets-irgc-houthi-hezbollah-finances>.

25. Wisniewski, Benedikt, Klaus Zierer, and John Hattie. 2020. “The Power of Feedback Revisited: A Meta-Analysis of Educational Feedback Research.” *Frontiers in Psychology* 10 (January). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03087>.

26. Yamaguchi, De Mari. 2023. “US, Japan, Philippines Agree to Strengthen Security Ties Amid Tensions over China, North Korea.” *Military.com*. June 16, 2023. <https://www.military.com/daily-news/2023/06/16/us-japan-philippines-agree-strengthen-security-ties-amid-tensions-over-china-north-korea.html>.

Aceasta este al treilea volum de proceedings al Conferinței Științifice Intelligence și Cultura de Securitate (ICS), care cuprinde lucrările prezentate în cadrul ediției din 2024 - ICS 2024, publicat de Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” (ANIMV). ICS continuă să ofere studenților o platformă pentru dialog academic și pentru a împărtăși realizările lor științifice.

Ediția actuală își extinde participarea la un spectru mai larg de contributori, incluzând atât doctoranzi, cât și studenți din programele de master, cu un interes crescut pentru domenii precum intelligence, securitate națională, istorie și relații internaționale.

Organizarea conferinței a fost posibilă datorită eforturilor continue ale doctoranzilor și ale conducătorilor de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Intelligence și Securitate Națională a ANIMV.

Anticipăm cu entuziasm noi discuții și schimburi de idei în viitoarea ediție a conferinței.